

BRUG DIN STEMME

- DEMOKRATI OG DELTAGELSE

DA OMKREJLT

Indhold

Vurderingsøvelse der omhandler børn, unge og deltagelse. Eleverne præsenteres for forskellige udsagn som de tager stilling til og efterfølgende argumenterer for eller imod.

Formål

At eleverne reflekterer over diverse temaer og problemstillinger for derved at undersøge forskellige argumenter og holdninger til samme sag samt at blive i stand til at give sin mening til kende og begrunde den.

Fag

Dansk

I relation til trinmål for faget dansk efter 4. klassetrin arbejdes der med begyndende analytisk forståelse og med at forholde sig til holdninger og værdier. I relation til trinmål efter 6. klassetrin arbejdes der med at argumentere og debattere ud fra både oplevelse og analyse.

Tidsforbrug

1 ½ lektion

Materialer

Ark med 8 udsagn om børn, unge og deltagelse (bilag 1)
Lærerinputs og kommentarer til samtlige 8 udsagn (bilag 2)

Beskrivelse

1. Oplæg og introduktion til øvelsen

Eleverne bedes sætte sig i en rundkreds, og du sætter dig sammen med eleverne.

Forklar eleverne, at demokrati betyder folkestyre, men at der kan være et problem, hvis folket ikke tager del i det at styre. Fx har alle myndige danske statsborgere stemmeret dvs at man kan stemme ved folketingsvalg og kommunalvalg, når man er fyldt 18 år. Det er dog ikke alle, der bruger sin stemmeret. De kaldes for sofavælgere, fordi de bliver siddende hjemme i sofaen, i stedet for at bruge deres stemme. Tal kort om grunden dertil og også om at demokratiet kun kan være repræsentativt, hvis folket giver sin mening til kende.

I skolen er der ikke så mange sofaer, men hvis eleverne gerne vil være med til at bestemme, skal de op af stolene og turde bruge deres stemme. I vil derfor nu lave en øvelse, hvor det handler om at tage stilling for eller i mod og give sin mening til kende. På baggrund af en efterfølgende diskussion får eleverne mulighed for at genoverveje deres stillingtagen, eftersom det samme udsagn bliver læst op to gange.

2. Udførelse af øvelsen – første runde

Gør eleverne opmærksom på, at de skal forholde sig tavse under oplæsningen af udsagnene og at de skal undlade at kommentere deres egne eller andres stillingtagen indtil samtlige udsagn har været læst op. Hvis de har afklarende spørgsmål til udsagnene, skal de kunne komme med dem, efter at du har oplæst udsagnet. Forklar at de først skal sætte sig igen (hvis de valgte at rejse sig op), efter at du har givet tegn – fx ved at nikke med hovedet. Det er vigtigt, at alle elever har tid til at registrere hinandens stillingtagen.

Efter 1. oplæsning af udsagnet skal eleverne tage stilling til, om de er for eller imod udsagnet. Er man enig, skal man rejse sig op; er man uenig - skal man blive siddende på sin stol.

Efter at du har læst udsagnet op, og klassen efterfølgende har fordelt sig på enige og uenige, spørger du, hvorfor de har valgt enten at blive siddende eller at rejse sig op. Bidrag evt. med kommentarer og input til diskussionen fra bilag 2 og præciserer nogle af argumenterne.

3. Udførelse af øvelsen – anden runde

Efter diskussionsrunden, læses udsagnet op igen efter samme procedure. Fortæl dem forinden, at de, på baggrund af diskussionen og det I har drøftet i klassen, kan revurdere deres stillingtagen. Se om nogen har "skiftet mening". Hvis det er tilfældet, spørg hvorfor vedkommende ændrede sin mening. Var det argumenter, gruppepres eller andre forhold, der gjorde sig gældende?

Refleksion og opsamling

Øvelserne skulle gerne tydeliggøre, at man ikke altid kan finde et entydigt ståsted og at man kan føle sig usikker og skifte mening, efterhånden som man lærer mere, samt at dette er en sund proces - det vigtige er at inspirere eleverne til at tænke og få dem med i diskussionerne.

Afrund øvelsen med at stille spørgsmål, fx:

- Var det nemt eller svært "at stemme"? Hvorfor?
- Var det nemmere at tage stilling anden gang, efter at alle argumenter var kommet frem?
- Hvilke argumenter fungerede bedst under diskussionerne? Hvorfor?
- Hvorfor tror I, at der er en del, der vælger at blive hjemme under valg? Måske er det for besværligt, måske synes man ikke, at man ved nok til at tage stilling eller også at det ikke betyder noget, om man stemmer eller ej? Hvilke argumenter, tror I, kunne få sofavælgerne op af sofaerne?

Her kan du fortælle lidt om de forskellige tiltag, man har indført i flere europæiske lande for at få folk til at stemme. I Danmark, får man fx sit stemmekort tilsendt med posten, bl.a. for at minde borgerne om, at de skal stemme. Derudover er der debatprogrammer og informative udsendelser i TV og radio op til valget, så danskerne kan blive bekendt med de forskellige politikeres meninger og holdninger og således tage stillingen til, hvem de skal stemme på. I Belgien er der indført stemmepligt.

- Tror I, I vil stemme, når I får stemmeret? Bed dem begrunde deres besvarelse!

Øvelsen fungerer godt som opsamling på et demokratiundervisningsforløb, da eleverne forud for øvelsen bør have arbejdet med eller være bekendte med nogle af de problemstillinger, de skal tage stilling til i øvelserne, således at refleksionerne sker på et informeret grundlag. Lærerinputs til udsagn (se bilag 2) efter første vurderingsrunde kan også danne grundlag for at tage stilling i anden vurderingsrunde. Alt efter klassetrin, kan læren "skrue op" for sværhedsgrad af diskussionerne.

Øvelsen fungerer fint i forlængelse af øvelsen Klassens egen grundlov, eller i sammenhæng med øvelsen Hører du?

Supplerende litteratur

Dansk Ungdoms Fællesråd (DUF): DUF har gjort sækelsen af valgretsaldern til mærkesag og har i oktober 2010 oprettet en Valgretskommission, der skal undersøge de unges deltagelse i de demokratiske processer i Danmark, samt diskutere muligheden for at sænke valgretsaldern i Danmark. http://duf.dk/forside/maerkesager/valgret_til_16_aarige/

Valgforsker ved Syddansk Universitet og ekspert i unge og deltagelse, Klaus Levinsen, udtaler sig om prøvevalgene ved kommunalvalget i 2009 hvor 16-17 årige i 31 kommuner fik mulighed for at stemme. Knap hver 5. unge valgte at sætte kryds ved prøvevalgene. Læs det korte resumé eller hør dele af udsendelsen på P1 Formiddag.

<http://www.dr.dk/P1/P1Formiddag/Udsendelser/2009/11/11140445.htm>

Børnerådet har et tema om børn og unge som aktive lokale medborgere samt om børn og medindflydelse generelt. Se blandt andet Børnerådets inspirationsbank med eksempler på involvering af børn og unge

<http://www.boerneraadet.dk/temaer/b%c3%b8rn+og+medbestemmelse>

Børnerådet har et kort beskrivelse på deres hjemmeside om undervisningsmiljø, både fysisk, psykisk og æstetisk og om at eleverne har et medansvar for at sikre dette. Se mere på Børnerådets hjemmeside, fx via:

<http://www.boerneinfo.dk/dine+rettigheder/skole/skolemiljø>.

Bilag 2 Introduktion til udsagn samt lærerinput bestående af forslag til hvordan læreren kan gribe diskussionerne an.

De første tre udsagn (1-5) lægger op til en diskussion af skolens rolle i indlæring af demokratiske principper, samt en diskussion af, hvor ansvaret for denne indlæring skal placeres.

De næste tre udsagn (5-7) handler om, hvornår man kan anse en borger for at have tilstrækkeligt information og erfaring til at deltage i beslutningsprocesser, samt tage ansvar for sine handlinger. Disse udsagn kan også føre til diskussion om, hvorvidt rettigheder og pligter skal følges ad. Man kan fx komme ind på, hvorvidt det er rimeligt, at man må køre knallert og købe alkohol som 16-årig, men at man derimod ikke må give sin mening til kende ved folketingsvalg.

Det sidste udsagn (8) omhandler demonstration som aktionsform. Her kan man tale om, at en demonstration skal annonceres og at den skal foregå fredeligt (fx mellem demonstranter og lærere eller mellem demonstranter og politi hvis det er en større demonstration). Vigtigt at pointere at der er mange andre måder at tilkendegive sin mening end at demonstrere.

Det er en god ide at bidrage til debatten med eksempler, som er relevante for jeres klasse eller emner, som eleverne kender fra TV og/eller radio. Fx under gennemgangen af udsagn 6-8 kan spørgsmålet om aldersgrænser i andre sammenhænge inddrages: Det kunne være i sager, hvor unge måske bør høres, fx hvor de ønsker at bo, hvis deres forældre bliver skilt, eller hvorvidt Facebooks politik burde ændres, så børn på 12 år kunne få lov til at oprette en facebook-profil, osv. Det kan være nyttigt, at du i forvejen har forberedt nogle eksempler til hvert udsagn, som er klar til at blive brugt i diskussionerne.

Lærerinput til hvert udsagn

1. Det er vigtigt at lære om demokrati og medborgerskab i skolen

Retten til at gå i skole og pligten til at modtage undervisning er fælles for alle danske børn. Skolen kaldes endog "demokratiets kravlegård" – stedet, hvor den enkelte bliver bevidst om, hvad det vil sige at være medborger i et demokratisk samfund med fælles værdier, rettigheder og pligter, jf. læringsmålene for demokrati og medborgerskab samt Folkeskolelovens formålsparagraf § 1 stk 2-3. Læringsmålene for demokrati og medborgerskab skal ses i sammenhæng med folkeskolens formål. Diskuter med eleverne, hvad der egentlig menes med en god medborger!

Folkeskolelovens formål

§1. Stk. 2: Folkeskolen skal (...) skabe rammer for oplevelse fordybelse og virkelyst, så eleverne udvikler (...) baggrund for at tage stilling og handle

§1 stk.3: Folkeskolen skal forberede eleverne til deltagelse, medansvar, rettigheder og pligter i et samfund med frihed og folkestyre. Skolens virke skal derfor være præget af åndsfrihed, ligeværd og demokrati.

2. Skolen er udemokratisk

Skolen bygger på demokrati og skal opdrage eleverne til at være aktive borgere/deltagere i et demokratisk samfund jf. Folkeskolens formålsparagraf 1 stk.3. Skolen er således ikke et demokrati eftersom eleverne ikke har fuld medbestemmelse, men skolen skal forberede eleverne til demokrati.

3. Eleverne bør sørge for, at alle elever bliver hørt i klassen

Her skal diskussionen holdes i forhold til udsagnet ovenfor. Med udgangspunkt i samme input, kan man diskutere, hvorfor det er vigtigt, at eleverne giver deres holdninger og meninger til kende. Man kan evt. spørge eleverne, om der findes noget på skolen, som de ved, de har været med til at bestemme: frokostordningen, regler for, hvordan man skal opføre sig overfor hinanden, hvordan man skal opføre sig i timerne, frikvarter osv. Man kan efterfølgende spørge, om de mener, at alle beslutninger bør tages af elever og hvilke konsekvenser, dette ville medføre. Et eksempel kunne være at eleverne skulle bestemme, om der måtte være slikautomater på skolen. I dette tilfælde ville de fleste elever højst sandsynligt stemme for (naturligvis en antagelse). Eleverne ville således få større og nemmere adgang til "fristelserne", hvilket ikke nødvendigvis ville være så godt for deres helbred. Derudover, kan man forestille sig, at de børn som ikke får lommepenge, ville føle sig udenfor og grøften mellem børn fra bemidlede og mindre bemidlede familier ville blive større.

4. Man skal have lov at stemme til folketingsvalg, allerede når man er 16 år

Der findes mange forskellige argumenter både for og imod nedsættelse af valgretsalderen. Nogle mener bl.a, at hvis unge i tidlig alder lærer at tage stilling og bruge deres stemme ved et valg, vil det på sigt nedsætte antallet af sofavælgere. Andre mener ikke, at unge er tilstrækkeligt bevidste og vidende til at vælge i en så ung alder. Dansk Ungdoms Fællesråd har i oktober 2010 nedsat en Valgretskommission der skal belyse emnet. Læs mere i denne artikel af journalist Christian Deichmann, fra Fagbladet Folkeskolen for Dansk Ungdoms Fællesråd, via: <http://duf.dk/forside/nyheder/enkeltvisning/browse/1/backnews/257/article/16-aarige-skal-redde-demokratiet/>.

5. Det er også elevernes ansvar, at der er et godt undervisningsmiljø på skolen

Som elever er det også Jeres ansvar, at der er et godt undervisningsmiljø på skolen. Eleverne skal samarbejde med lærerne og skolens ledelse for at sikre et godt undervisningsmiljø, og hvis der findes ordensregler for skolen, så skal du og dine kammerater overholde disse regler. Se mere på Børnerådets hjemmeside, fx via:

[http://www.boerneinfo.dk/dine+rettigheder/skole/skolemiljø](http://www.boerneinfo.dk/dine+rettigheder/skole/skolemiljo).

6. Man burde kunne få kørekort, når man er 16 år

Der findes mange argumenter både for og imod at nedsætte alderen for, hvornår man kan få kørekort. I Tyskland og England har man gode erfaringer med, at unge, som er fyldt 16 år, må køre bil, så længe der sidder en voksen i bilen, som kan vejlede. Ifølge engelske og tyske undersøgelser betyder dette, at den unge bilist synes mere sikker i trafikken end sine jævnaldrende, når de bliver gamle nok til at køre alene. Men hvem skal fx holde øje med, om der er en ansvarlig voksen person i bilen? <http://www.dr.dk/Nyheder/Indland/2006/10/08/231805.htm>

7. Det er en god ide, at den kriminelle lavalder er sat ned

Den 1. juli 2010 blev den kriminelle lavalder i Danmark sænket til 14 år. Den vedtagne lov indebærer, at maksimumstraffen for under 18 år, som tidligere har været med otte års fængsel, fjernes. Til gengæld må unge under 18 år fremover ikke idømmes en livstidsstraf. Ifølge Børneråddet viser forskning, at danske børn og unge bliver mere og mere lovlydige. I 2008 var der ifølge Danmarks Statistik 6.430 anmeldte lovovertrædelser begået af unge i alderen 10-14 år. I forhold til 2007 er det et samlet fald på 20 pct., og tallet var på det tidspunkt det laveste i ni år. Derfor kan der argumenteres imod at sætte den kriminelle lavalder ned – blandt andet fordi, det unødigt mistænkeliggør i forvejen udsatte unge.

Kilde: Klumme: De slemme, slemme unge, Børneråddet, 17. august 2010. Tilgået via: <http://boerneraadet.dk/Nyt%20fra%20Børnerådet/Vis%20nyhed/?nyhed=3682>

8. Demonstrationer er en god måde at få indflydelse/ medbestemmelse på for børn og unge

En af de måder, som folk kan give deres mening til kende på i et demokrati, er at demonstrere. Ifølge Grundloven, har man i Danmark ret til frit at kunne demonstrere på offentlige steder, endog beskyttet af politiet. Men er det altid den bedste måde at udtrykke sin mening på? Spørg eleverne om de kender til demonstrationer, som gik for vidt (fx rydningen af Ungdomshuset på Jagtvej). Er der situationer, hvor andre metoder eller aktionsformer kan sættes i brug, så man kan give sin mening til kende?